

Тема. Зображення в повісті М.Гоголя «Тарас Бульба» героїзму, мужності й ратної звитяги українського народу в боротьбі за рідну землю

Мета: показати героїзм українців у боротьбі за свою свободу; розвивати навички виразного читання, усного мовлення, переказу тексту; сприяти вихованню патріотичних почуттів, формуванню гуманістичної позиції.

Хід уроку

Да разве найдутся на свете
такие огни, муки и такая сила,
которая бы пересилила русскую
силу!
Н.Гоголь

I. Актуалізація опорних знань учнів.

(Підготовка учнів до активного сприйняття учбового матеріалу).

Вчитель. Напевно, ви всі сьогодні дивилися в дзеркало? А якими ви там себе побачили? Веселими чи сумними? З яким настроєм ви прийшли на урок? Підніміть сигнальні картки свого настрою! («Сонечко – хмарка»)

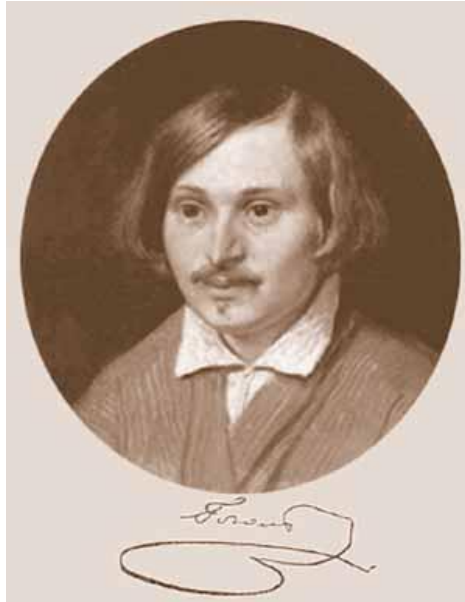

А чи чули ви, що в одній країні жив шах, якому захотілося постійно дивитися в дзеркала? І збудував він великий дзеркальний палац. Усі дзеркала сяяли чистотою та приваблювали багатьох до себе своєю таємничістю. Одного разу до дзеркального залу забіг собака. Зупинився. Оскалився. І сотні, тисячі собак оскалилися на нього. А вранці слуги побачили померлого собаку. І сотні, тисячі померлих собак біля нього.

Запам'ятайте, діти: світ такий, якими ми до нього приходимо!

А я прийшла до вас сьогодні з доброю усмішкою, з порадами друга, з великою надією, що ви мені допоможете провести цей урок.

Незакінчене речення: «На минулому уроці Микола Гоголь постав у моїй уяві як людина...»

II. Оголошення теми і мети уроку.

«Картинна галерея» - на дошці декілька репродукцій картин із зображенням запорозьких козаків.

Вчитель: Діти, зверніть увагу ось на цей вернісаж. А чи не змогли б ви пояснити мені причину появи на уроці такого ілюстративного матеріалу? Як ви думаете, про що йтиме мова на уроці?

- Отже, тема нашого уроку: «Зображення в повісті М.Гоголя «Тарас Бульба» героїзму, мужності й ратної звитяги українського народу в боротьбі за рідну землю»
А метою буде показати героїзм українців у боротьбі за свою свободу, розвивати усне мовлення, сприяти вихованню у себе патріотичних почуттів, мужності, тому що рідна земля у нас одна, і при необхідності ми повинні зробити все для того, щоб ніколи її не топтали чоботи окупантів. На думку приходять слова воїна – афганця, офіцера, поета Олександра Стовби, який двадцятидвохрічним пішов у небуття :

«Ты – страна моя, моя Отчизна...

Если нужно, не жалея жизни,
За тебя в атаку поднимусь».

- Ось так, не жаліючи власного життя, піднімалися на боротьбу за свободу і герої повісті М. Гоголя. А епіграфом до уроку візьмемо слова самого Миколи Васильовича: «Да разве найдутся на свете такие огни, муки и такая сила, которая бы пересилила русскую силу!»

III. Сприйняття і засвоєння учнями навчального матеріалу.

Вчитель. Героїчне минуле українського народу, його патріотизм, мужність у боротьбі за незалежність оспівано у численних історичних піснях і думках, які, у свою чергу, надихають майстрів художнього слова на нові твори, спонукають постійно звертатися до славетних сторінок національно визвольної боротьби запорізького козацтва. Звернувся до цієї теми і Микола Гоголь, який представив широку панораму визвольної боротьби українського народу і життя козаків у повісті «Тарас Бульба».

Словникова робота.

Повість – епічний художній твір з однолінійним сюжетом, менший, ніж роман, але більший, ніж оповідання.

«Тарас Бульба» є історичною повістю, в якій Гоголь художньо узагальнив події, що насправді відбувалися на українських землях за часів існування Запорізької Січі. На прикладах головного героя твору Тараса Бульби та інших персонажів автору вдалося переконливо показати незламність українських козаків у боротьбі за свободу рідного народу.

Вчитель. «Тарас Бульба» має велику і складну творчу історію. Вперше цей твір був надрукований у 1835 році у збірці «Миргород». Робота над ним продовжувалася з перервами дев'ять років: з 1833 до 1842. Навіть надрукувавши повість, Гоголь ніколи не вважав свою роботу над нею завершеною, продовжував вдосконалювати її.
З-поміж джерел, якими користувався Гоголь, працюючи над твором, слід назвати «Історію русів», рукописні списки літописів Самовидця, Самійла Величка, Григорія Грабянки. Але найважливішим, за визнанням самого автора, була українська народна

пісня; її він називав «дзвінким дивовижним літописом», що допоміг правдиво і водночас художньо відтворити живу історію українського народу.

«Моя радость, жизнь моя! Песни! Как я вас люблю! – писал Гоголь в 1833 году своему другу М. Максимовичу. – Что все черствые летописи, в которых я теперь роюсь, пред этими звонкими, живыми летописями!.. Я не могу жить без песен. Вы не понимаете, какая это мука». Гоголь бачив у пісні «народную историю, живую, яркую, исполненную красок, истины, обнажающую всю жизнь народа».

Вчитель. У центрі «Тараса Бульби» - героїчний образ народу, який бореться за свою свободу і незалежність. Кожен із героїв повісті почуває себе складовою частиною народного життя. Надзвичайно яскраво зображує Гоголь Запорізьку Січ – «то гнездо, откуда вылетают все те гордые и крепкие, как львы, откуда разливаются воля и козачество на всю Украину».

- Що ж являє собою Запорізька Січ? Хто і коли її заснував?
(Повідомлення учнів)

Вчитель. «Тарас Бульба» – это дивная эпопея, написанная кистью смелой и широкой, это резкий очерк героической жизни младенствующего народа, это огромная картина в тесных рамках, достойная Гомера», - так говорив про повість Гоголя видатний російський критик 19 ст. В.Г.Белінський.

- Головними героями повісті є козаки, серед них Тарас Бульба зі своїми синами. Визначимо, якому герою належить дана характеристика.

Літературна гра «Впізнай героя»

1. «Весь был создан для бранной тревоги и отличался грубой прямою своего нрава. Он любил простую жизнь козаков и перессорился с теми из своих товарищей, которые были склонны к варшавской стороне, называя их холопьями польских панов. Вечно неугомонный, он считал себя законным защитником православия».
(Тарас)

2. «Впереди друзей пронесся витязь всех бойчей, всех красивее. Так и летели черные волосы из-под медной его шапки; вился завязанный на руке дорогой шарф, шитый руками первой красавицы, а между тем, объятый пылом и жаром битвы, понесся, как молодой борзой пес, красивейший, быстрее и молодой всех в стае». (Андрій)

3. «... ему, казалось, был на роду написан битвенный путь и трудное званье вершить ратные дела. Уже испытанной уверенностью стали теперь означаться его движения, и в них не могли не быть заметны склонности будущего вождя. Крепостью дышало его тело, и рыцарские качества уже приобрели широкую силу льва». (Остан)

Вчитель. Події повісті розгортаються у тяжкому 15 ст., коли «бранним пламенем об'явся древле мирный славянский дух». На Січі, говорить автор, було багато лицарів, досвідчених партизанів, які «имели благородное убеждение мыслить, что... неприлично благородному человеку быть без битвы».

Про славних лицарів піде мова далі.

- Назвіть славних воїнів – запорожців (*Тарас Бульба, Остап, Андрій, Шило, Кукубенко, Бовдюг, Балабан*)
- Дайте назву військових посад у запорожців (Десятник, сотник, есаул, полковник, курінний отаман, кошовий).
- Назвіть види зброї, якою користувалися запорожці (*Палиця, шабля, секіра, пицаль, амбарна, спис*).
- Яка подія змусила запорожців піднятися проти поляків? (*Розгул польських ксьондзів*).

Вчитель. Яскраво і виразно зображує Гоголь героїв Січі. Остап, який безстрашно піднімається на плаху; Бовдюг, який пристрасно прикликає до товариства; Шило, не зважаючи на всі перепони, повертається у рідну Січ; Кукубенко, який висловив перед смертю свою заповітну мрію: «Пусть же после нас живут еще лучше, чем мы». Усім цим людям відповідна одна загальна риса: самовідданість Січі і рідній землі. У них бачить Гоголь втілення кращих рис національного характеру.

- Давайте звернемося до тексту повісті і наведемо приклади епізодів, що свідчать про героїзм козаків, їхню мужність.
(*Переказ епізодів ч. 7, 9, 12*).

Вчитель. А зараз пропоную вам переглянути епізод фільму «Тарас Бульба».
(Перегляд фільму)

Вчитель. Ще раз звернемося до репродукцій картин художників

Зіставивши різні види мистецтва (прозовий текст, кінофільм і картини), можна зробити висновок, що і письменник, і режисер, і художники показали в образах запорожців найкращі риси людини: мужність, героїзм у боротьбі за незалежність, велику любов і відданість рідній землі.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

Завдання: скласти сенкан

Козаки
Мужні, віддані
Захищають, воюють, оберігають
Козаки – охоронці рідної землі
Лицарі

V. Підсумок.

Вчитель. Давайте повернемося до епіграфу нашого уроку. Чи згодні ви з Миколою Гоголем, який стверджував, що не знайдеться у світі такої сили, яка б могла здолати наш народ?

Вчитель. Скажіть, будь ласка, які риси характеру необхідно виховувати в собі, щоб стати справжніми лицарями, захисниками рідної землі?

Вчитель. Зараз я хочу звернутися до наших хлопчиків словами Василя Симоненка:

Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу,
Виростуть з тобою приспані тривоги.
За тобою завжди будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.

І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі.
Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскочуть.

Можна вибрати друга і по духу брата,
Лиш не можна, сину, матір вибирати.
Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

- Коли станете дорослими, при необхідності зробіть все можливе і неможливе, але не дайте ворогу сплюндрувати те найсвятіше, що є у кожного з нас – рідну землю.

Вчитель. Чи збулися ваші передбачення? Чи досягли ми мети, яку ставили на початку уроку? Що ми зробили на уроці?

«Мікрофон».

«На сьогоднішньому уроці я зрозумів...»

Вчитель. З яким настроєм ми закінчуємо урок? *(Діти піднімають сигнальні картки).*
Я піднімаю велике «сонечко», тому що щиро вдячна вам за активну роботу, за цікаві повідомлення, відповіді, за те, що уважно слухали, за співпрацю і підтримку. Дякую ще раз усім. Хай щастить вам!

VI. Домашнє завдання

Обов'язкове: дібрати з тексту повісті матеріал про побут та звичаї запорожців.

На вибір: створити малюнки на тему : «Якою я уявляю Січ?» або написати твір-мініатюру «Героїчні сторінки життя запорожців».

